

NRO 14108 Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget -

Falköpings och Tidaholms kommuner Område av riksintresse för naturvård **Områdesnummer:**

NRO 14108 **Områdesnamn:** Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget **Kommun:**

Falköping och Tidaholm **Kartblad:** 8D SO, 7D NO **Area:** Ca 10766 ha **Naturgeografisk region:**

22b, Götalands centrala slättbygder, Falbygden. **Kust/havsregion:** - **Regionsindelning av sjöar och vattendrag:** - **Agrara kulturlandskapsregioner:** Västergötlands slätt- och odlingsbygder.

Landskapsformer: Platåbergsområde, slätt med relativ höjd lägre än 20 m, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m. **Riksvärde:** **Landskapstyp** **Naturtyp** **Vegetationstyp** **Arter** **Geologi** Geovetenskap Alvar Flora Platåberg Odlingslandskap Naturbetesmark Flora Kalkfuktäng Flora Sumpskog Vegetationsrikt vatten Ädellövskog Våtmarkscomplex Topogent kärr Rikt soligent kärr, Kalkfuktäng Flora

Värdeomdöme: Platåbergen Gisseberget, Gerums- och Varvsberget och Plantaberget har ett diabastäcke på kambrosiluravlagringar. I och nedan diabasbranterna finns artrika ädellövskogar med lång kontinuitet vid Fårdala-Kleven, Gunniltorp och Skogastorp. Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och förekomst av naturbetesmarker vid bl a Hångsdala, Dala, Öja hed och Skogastorp med enastående artrika växtsamhällen. Alvarmarker finns i Dalaområdet och på Öja hed. Kalkfuktängar finns på många ställen. Området innehåller värdefulla våtmarker som är goda representanter för den naturgeografiska regionen t ex extremrikkärren i Skogastorpskärr, Prästängen och vid Mularpsbäcken. I Dalamyran finns både rika och fattiga topogena kärr. **Huvudkriterier:** A, C, D, E **Stödskriterier:** Storlek, mångformighet, naturlighet, kontinuitet, representativitet, raritet, särprägelhet, funktion **Förutsättningar för bevarande:** Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift av naturbetesmarker och skötsel av landskapselement. Skogsbruk med fortsatt stor naturvårdshänsyn i skyddsvärda biotoper i skogen och i områden där förutsättning finns för dessa. Önskvärt är restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. 197 Områdets värden kan påverkas negativt av: Minskad eller upphörd jordbruks-/ betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling på olämpliga ställen, överföring av lövskog till granskog, vägdragningar, täkt, schaktning, tippning eller andra markarbeten samt olämpligt lokaliserad eller anpassad bebyggelse och anläggningar av olika slag. Andra verksamheter som kan minska naturvärdena är bl a spridning av gifter eller gödselmedel utanför åkermark, dikning eller annan markavvattning, utsläpp av dräneringsvatten från åkermark i kärr, friluftsliv i känsliga områden. Borttagning av, upplag på och spridning av gödsel och gifter på landskapselement som åkerholmar, breda åkerrenar och torrbackar kan allvarligt skada den biologiska mångfalden. Även gallringar, uttag av enstaka äldre träd och andra skogliga åtgärder i platåbergens ädellövskogsklädda sluttningar kan vara ett hot mot naturvärdena liksom förändringar av artrika vägkanter och vägslänter. **Säkerställande och internationell status:** Varholmen i Dala, Djupadalen i Dala, Nordsjömyren i Dala, Mellomsjömyren i Dala, Aleäckasjön, Aleäckakärret, Öja hed, Skogastorp, Klevängen i Åsle, Prästängen-Svartarpskärr, Mularpsbäckens dalgång, Fårdala, Kleven och Gunniltorp är naturreservat. Skogastorpskärr är biogenetiskt reservat. Flera extremrikkärr är biotopskyddade. Området berörs av Natura-2000 områden (art- och habitatdirektivet). **Områdets huvuddrag:** Området består av de fyra östliga platåbergen Plantaberget, Varvsberget, Gerumsberget och Gisseberget på Falbygden. Bergen når en höjd av 300-327 m.ö.h.. Det minsta, Gisseberget, är anmärkningsvärt nog det högsta av dessa. Sluttningarna är till stor del bevuxna med lövskog som har inslag av ädellövskog på flera ställen. Betesmarker och lundrester ansluter som en naturlig koppling mellan odlingsbygden vid bergen och diabaskanten. Bitvis går betesmarkerna ända upp mot diabaskanten. vilket ger bergen karaktär av odlingsmark som syns på långt avstånd. Välexponerade, fossilrika bergartsstrata, bl.a. i alunskiffern, förekommer. Plantabergets diabasplatå domineras av granskogar. I svackor i diabasen finns vanligen små myrar omgivna av lågvuxen björkskog. Den största myren, Storrås, ligger i en

långsmal svacka. Sluttningarna domineras av lövskogar. På Gerumsberget finns en värdefull lokal för Kung Karls spira i fuktängar vid Hjortamossen. Mycket värdefulla ädellövskog med artrik kryptogamflora och lång skoglig kontinuitet finns bla vid Fårdala - Kleven på Gerumsberget, vid Skogatorp och vid Gunniltorp på Plantaberget. Hela Plantabergets västsluttning med betesmarker och lundrester ansluter naturligt till odlingsbygden mellan Högstena och Tiarp. Dynkullen och Slättekullen, söder om Plantaberget, kännetecknas av odlings- och betesmarker. Odlingslandskapet norr om Plantaberget är småkuperat med moränryggar, översilningsstråk och i kalkstenen och alunskiffern nedskurna delar i området finns inslag av mindre lövskogspartier och våtmarker. Representativa odlingslandskap med lång kontinuitet och högsta natur- och kulturmiljövärden finns vid Hångsdala söder om Gisseberget, Åsle-Mularp, Tiarp, Högstena och Dala. Representativa naturbetesmarker förekommer rikligt i området, varav de mest värdefulla ligger vid Gullestorp i Hångsdala, Högstena, flera objekt och vid Dala där det finns ett enastående stort och artrik beteslandskap med lång kontinuitet i hävden. Bland de mest värdefulla hävdgynnade vegetationstyperna kan nämnas alvar, kalkfuktängar och örtrika torrängar av stäppängskaraktär. Gisseberget, som är högt beläget och det arealmässigt minsta av länets platåberg, är ett dominerande inslag i landskapet. På platån och i nordsluttningen förekommer en 198 lundartad vegetation med spridda hassellundar och en örtrik markflora. Betade enbuskmarker finns på sydöstra sidan. Falbygdens platåberg med omgivning har mycket stora naturvärden, framför allt genom den stora variation av naturtyper som finns i området. Skogastorpskärrer, Klevängen, Prästängen, Mularpsbäcken och Danskagårdskärrer utgörs delvis av extremrikkärr med höga botaniska värden. Mularpsbäckens sumpskogar har också höga floristiska värden. Högstena alvar visar prov på en värdefull fuktäng med kalkpåverkan och myrar i Dala ger fina exempel på hur vegetationen varierar med näringstillgång och utvecklingsstadium. **Anmärkning:** 15 klass 1-obj, 13 klass 2-obj och 29 klass 3-obj i VMI samt 5 klass 1-obj, 13 klass 2-obj och 17 klass-3obj i Ä&H ingår i området. Av dessa ingår 6 objekt i Nationella bevarandeplanen. Hångsdala, Falköping och Stenstorp som är värdefulla helhetsmiljöer i Nationella bevarandeplanen ingår delvis i området.

Referenser:Falköpings kommun. 1975: Kulturhistorisk inventering av Falköpings kommun (bl.a. äldre odlingslandskap) (stencil). Naturvårdsverket, 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Solna. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Mariestad. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1992: Bevarandeprogram och åtgärdsprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen. Meddelande 8/92. Mariestad. Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1997: Ängs- och hagmarker - Sammanställning. Länsstyrelsen. Mariestad. Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm. Andersson, L. 1995: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. Länsstyrelsen i Mariestad. Bertilsson, A. 1990: Ängs- och hagmarker i Tidaholms kommun. Länsstyrelsen i Mariestad. Meddelande 9/90.